

How to Cite (Style APA):

Semenova, N., Semenov, O., Alendar, N., & Zdikhovskyy, A. (2024). Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 268–289. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-12>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Семенова Н., Семенов О., Алendar Н., Здіховський А. Психологічні особливості організації дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 268–289. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-12>

UDC [37.018.1:37.064-055.52-053.4]:159.9.07

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Психологічні особливості організації дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці

Received: January 14, 2024

Nataliia Semenova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Department of General Pedagogy and
Preschool Education,
Lesia Ukrainka Volyn National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5247-7439>

Oleksandr Semenov*

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Head, Department of General Pedagogy and
Preschool Education,
Lesia Ukrainka Volyn National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3839-4725>

Nadiia Alendar

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Department of General Pedagogy and
Preschool Education,
Lesia Ukrainka Volyn National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2423-1343>

Andrii Zdikhovskyy

Senior Lecturer,
Department of General Pedagogy and Preschool
Education, Lesia Ukrainka Volyn National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-8614-9935>

Accepted: October 28, 2024

Наталія Семенова

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра загальної педагогіки та дошкільної
освіти, Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5247-7439>

Олександр Семенов*

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач, кафедра загальної педагогіки та
дошкільної освіти,
Волинський національний університет імені
Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3839-4725>

Надія Алendar

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра загальної педагогіки та дошкільної
освіти, Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2423-1343>

Андрій Здіховський

старший викладач, кафедра загальної
педагогіки та дошкільної освіти,
Волинський національний університет імені
Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-8614-9935>

* Corresponding Author: o_semen@yahoo.com

* Автор-кореспондент: o_semen@yahoo.com

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Abstract

The aim is to conduct theoretical-empirical research into the psychological content parameters of parent-child relationships in older preschool children. **Methods.** The research participants were parents and their children: $n = 33$ family triads: 18 families raising boys and 15 families raising girls, and $n = 3$ quadriads: two families having twins (a boy and a girl, and two girls), and one family having twin boys. The children were pupils of senior groups of preschool education institutions. The age of children ranged from 5 to 6 years. The sample of parents involved $n = 72$ individuals aged 19 to 37 years. Psychodiagnostic instruments were used to find relevant psychological content parameters of parent-child relationships. **Results.** It was found that the verbal component of children's relationships has one direct correlation with a favorable family situation and one inverse correlation with communication difficulties. The emotional component has one direct correlation with a favorable family situation and two inverse correlations with anxiety and family conflicts. It was established that the emotional component is a more dependent variable in comparison to the verbal component. It was highlighted that a favorable family situation has correlations with the verbal and emotional components of children. It was stated that, from the perspective of parents, emotional connection is the most loaded parameter which reflects the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and has all the significant correlations. It was found that optimal emotional contact on the part of parents contributes to the formation and growth of differentiated content features of interpersonal interaction in an adequate and congruent social situation. It was established that hyperactive concentration on a child demonstrates an internal position of parents in parent-child relationships. It was noted that this position manifests itself through leadership, control, discipline, and family rules used by parents. **Discussion and conclusions.** It was substantiated that the development of parent-child relationships in the preschool age is determined by the differentiation of content features of interpersonal interaction in the educational subsystem "parents-children" and the type of behavior that is adequate and congruent with a social situation. It was generalized that family is a reference space

Анотація

Метою є теоретико-емпіричне дослідження психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у вихованців старшого дошкільного віку. **Методи.** Учасниками дослідження є батьки і діти: $n = 33$ сімейних тріади, з яких 18 сімей виховували хлопчиків, 15 сімей виховували дівчаток і $n = 3$ квадріїади: у двох сімей були двійнята (хлопчик і дівчинка та двоє дівчаток) і в одній сім'ї – близнюки-хлопчики. Діти були вихованцями старших груп закладів дошкільної освіти. Віковий діапазон дітей знаходився в межах від 5 до 6 років. Вибірку батьків склали $n = 72$ особи віком від 19 до 37 років. Застосовано психодіагностичні інструменти, якими з'ясовано релевантні психологічні змістові параметри дитячо-батьківських стосунків. **Результати.** З'ясовано, що вербальна складова стосунків дитини має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією й один обернений – із труднощами спілкування. Емоційна складова має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією і два обернені – з тривожністю й конфліктністю сім'ї. Констатовано, що емоційна складова є більш залежною змінною на відміну від вербальної складової. Зазначено, що сприятлива сімейна ситуація закономірно зв'язана з вербальною й емоційною складовими дітей. Констатовано, що з позиції батьків, емоційний зв'язок є найбільш навантаженим параметром, який відображає основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї та володіє всіма достовірними зв'язками. З'ясовано, що оптимальний емоційний контакт із боку батьків сприяє зростанню й формуванню диференційованих змістових особливостей міжособистісної взаємодії, що відбувається в адекватній і конгруентній соціальній ситуації. Встановлено, що гіперактивна концентрація на дитині демонструє інтернальну позицію батьків у дитячо-батьківських стосунках. Зазначено, що така позиція проявляється через лідерство, контроль, дисципліну й сімейні правила, які застосовують батьки. **Дискусія і висновки.** Обґрунтовано, що розвиток дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці зумовлений диференціюванням змістових особливостей міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та наявністю адекватного й конгруентного до соціальної ситуації типу поведінки. Узагальнено, що сім'я є еталонним простором розвитку, який забезпечує формування по-

of development that ensures the formation of behavioral patterns and the sphere of feelings and emotions. It was noted that children's attempts to create interactions in the subsystem "parents-children" are important for building constructive parent-child relationships. It was recommended that the obtained results should be implemented in the theory and practice of teachers and psychologists of preschool education institutions.

Keywords: child, development, emotional intelligence, psychology of education, subsystem "parents-children", family roles.

Introduction

Rapid changes in the social sphere, the use of modern means of communication and the diversity of human relationships cannot be ignored by organizers of the educational process at preschool education institutions. Modern preschool education is designed to teach pupils to differentiate between the types of interpersonal interaction and instill socially approved behavioral patterns. Behavioral patterns should be constructive and consistent with a social situation and the aim of interpersonal interaction. To achieve this aim, a preschool education institution and family should adhere to the principles of partnership in creating a developmental space. At the same time, family plays a key role in this developmental space. Family is a primary social group where a child observes, imitates, tests and, learns patterns of interpersonal interaction. An older preschool child learns to be responsible in creating interactions in their family. In spite of the fact that family plays a key role in the upbringing of a preschooler and is the first and main formative space for their personality, a child is an active participant of communication in the family from an early age. Socialization and successful assimilation of socio-cultural experience largely depend on parent-child relationships, the type of family upbringing, the role of parents in a child's growth and development. Since a child as a subject of the upbringing process is capable of quickly learning the main models of behavior, constructive or manipulative, the rules and techniques of communication that dominate or are passively observed by them in the space, responsibility should not be placed on family alone. Communication and the time spent at a preschool education institution make important adjustments to the formation of parent-child

Nataliia Semenova
Oleksandr Semenov
Nadiia Alendar
Andrii Zdikhovskiy

ведінкових патернів та емоційно-почуттєвої сфери. Зазначено, що спроби конструювання вихованцями інтеракцій, які здійснюються в підсистемі "батьки-дитина", мають важливе значення для побудови конструктивних дитячо-батьківських стосунків. Рекомендовано отримані результати імплементувати в теорію і практику роботи вихователів і психологів закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: дитина, розвиток, емоційний інтелект, психологія виховання, підсистема "батьки-дитина", сімейні ролі.

Вступ

Швидкоплинність змін у соціальній сфері, використання сучасних засобів комунікації й багатоманітність людських стосунків не можуть залишитися без уваги організаторів освітнього й виховного процесів закладів дошкільної освіти. Сучасна дошкільна освіта покликана навчити вихованців диференціювати види міжособистісної взаємодії та прищепити соціально схвалені патерни поведінки. Патерни поведінки мають бути конструктивними, відповідати соціальній ситуації та меті міжособистісної взаємодії. Для реалізації такої мети заклад дошкільної освіти й сім'я мають сповідувати принципи партнерської взаємодії у створенні розвивального простору. Водночас ключову роль у цьому розвивальному просторі відіграє сім'я. Сім'я є первинною соціальною групою, де дитина спостерігає, наслідує, апробує й засвоює зразки міжособистісної взаємодії. У сім'ї дитина старшого дошкільного віку вчиться відповідально ставитися до конструювання інтеракції. Попри те, що сім'я відіграє ключову роль у вихованні дошкільника, є першим і основним формувальним простором його особистості, дитина з раннього віку є активним учасником спілкування в сім'ї. Соціалізація й успішне засвоєння соціо-культурного досвіду значною мірою залежать від батьківсько-дитячих стосунків, типу сімейного виховання, ролі батьків у становленні й розвитку дитини. Оскільки дитина як суб'єкт виховного процесу здатна досить швидко засвоювати основні моделі поведінки – конструктивні чи маніпулятивні, правила і прийоми спілкування, які домінують чи пасивно відстежуються нею у просторі, то не варто тільки на сім'ю покладати відповідальність. Спілкування і проведений час у закладі дошкільної освіти вносить у формування дитячо-батьківських стосунків важливі корективи.

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

relationships.

A child's personality is developed and character is formed in the preschool age. Social attitudes, wishes, and value orientations of parents, family members, and relatives create a social situation of a developmental space, and sometimes subjects' expectations are not met (Blynova et al., 2022; Popovych et al., 2020), which causes conflicts and stressfulness of a social situation. We highlight that self-awareness, self-esteem, identity, motivation, and priority of motives are formed and developed in older preschool children at this stage. Preschool education institutions are meant for unlocking the potential inherent in the family, creating conditions for a child's testing constructive behavioral patterns and promoting their effective socialization.

Researcher T. Yablonska (2016) substantiated that parent-child relationships are a factor of the development of a child's identity. They are continuous and long-term interpersonal relationships possessing strong emotional significance for both children and parents. It was proven that age variability, balancing polar positions, responsibility and care determine mental development and ensure a child's socialization (Yablonska, 2016). In their study, L. Pomytkina et al. (2021) conceptualized the assumption that the formation of triangular relationships, internalized in the structure of personality of maternal and paternal objects, are an important precondition for the development of holistic, stable, and differentiated personality. The researchers proved that the formation of personal identity of an older preschool child depends on a number of factors: the place occupied and the role played by a child in the system of human relationships and, above all, in the system of family relationships. At the same time, the problem of complex research into psychological content parameters of parent-child relationships in older preschoolers remains open both from the perspective of parents and children.

It is in communication and interpersonal interaction with adults and peers that a child experiences a variety of feelings and emotions, the range of which is continuously expanding and developing. In communication and interaction, a child demonstrates their attitudes towards the surroundings and significant others. E. Erikson (1974) believes that experiences that accompany a child at early stages constitute the sphere of their

У дошкільному віці відбувається творення особистості дитини, закладається характер. Соціальні настановлення, побажання, ціннісні орієнтації батьків, членів сім'ї, родини складають соціальну ситуацію розвивального простору, почасти очікування суб'єктів не реалізуються (Blynova et al., 2022; Popovych et al., 2020), що зумовлює конфліктність і стресогенність соціальної ситуації. Акцентуємо увагу, що на цьому етапі в осіб старшого дошкільного віку формується й розвивається самосвідомість, самооцінка, ідентичність, мотивація та пріоритетність мотивів. Заклади дошкільної освіти радше покликані розкрити той потенціал, що закладено в сім'ї, створити умови для апробації вихованцями конструктивних патернів поведінки, сприяти ефективній соціалізації дитини.

Дослідниця Т. Яблонська (2016) обґрунтувала, що дитячо-батьківські взаємини є чинником розвитку ідентичності дитини. Вони є безперервними і тривалими міжособистісними стосунками, що володіють сильною емоційною значущістю як для дитини, так і для батьків. Доказано, що вікова змінність, балансування полярних позицій, відповідальність та піклування зумовлюють психічний розвиток і забезпечують соціалізацію дитини (Яблонська, 2016). В іншому дослідженні Л. Ромуцька et al. (2021) взяли за концептуальну основу припущення, що формування триангуляційних відносин, інтерналізованих у структурі особистості материнського та батьківського об'єктів, є важливою передумовою розвитку цілісної, стійкої, диференційованої особистості. Дослідниками доказано, що формування особистісної ідентичності дитини старшого дошкільного віку залежить від низки чинників: місця й ролі, які дитина займає і відіграє в системі людських взаємин, та насамперед у системі сімейних стосунків. Водночас залишається відкритим питання комплексного вивчення психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці як із позиції батьків, так і з позиції дітей.

Саме в спілкуванні та міжособистісній взаємодії з дорослими й однолітками дитина переживає розмаїття емоцій і почуттів, діапазон якого весь час розширюється й перебуває в перманентному розвитку. У спілкуванні та взаємодії дитина демонструє своє ставлення до оточення, до значущих інших. На думку Е. Еріксон (1974), переживання, які супрово-

feelings and emotions that is a form of reflection of social reality and, accordingly, a consequence of satisfied or unsatisfied needs. These statements allow generalizing that it is in the preschool age that the foundations of emotional intelligence and culture of the sphere of feelings and emotions are laid (Deininge, 1974; Erikson, 1974). The study by A. Kovalenko (2019) found that there is dependence of the emotional component of the attitude towards significant others in interpersonal relationships of preschool children in care. It was found that children raised outside the family have problems in building relationships with adults and peers. Researchers O. Semenov et al. (2024) substantiated that an individual's sphere of feelings and emotions is extremely rich and sensitive. It includes emotions, feelings, memories, moods, dreams, affects, passions, stresses, and anger. In the scientific literature, there are numerous empirical studies demonstrating that emotions accompany all mental processes and states of an individual (Kurova et al., 2023; Popovych & Blynova, 2019; Popovych et al., 2023; Prokhorenko et al., 2023). There are studies confirming that mothers' negative emotions have a destructive impact on their children emotion regulation (Zhang et al., 2023). A lack of maternal love can cause intellectual and emotional deprivations in children (Lee & Jeon, 2024). The importance of communicative and emotional components of children in the context of positivist psychology was underscored by several researchers: N. Shin et al. (2011); A. Shoshani and M. Slone, 2017; A. Smith-Longee et al. (2024); and M. Torres et al. (2015).

A distant format of education has also been implemented in preschool education institutions. The research results obtained by X. Ouyang et al. (2024) testified that excessive use of interactive games in tablets and smartphones by small children can have harmful effects on education and well-being. Controlling the time spent with gadgets, establishing rules for using interactive screens should be necessary measures on the part of parents which maintain children's learning and leisure time in constructive development (Denisenkova & Taruntaev, 2023; Ouyang et al., 2024). Researcher H. Huang (2023) revealed advantages of a mixed format for preschool children. The advantages and disadvantages of a digital educational format were emphasized in the research by I. Popovych et al. (2024). It was

джують дитину на ранніх етапах, складають її емоційно-почуттєву сферу, що є формою відображення соціальної реальності та відповідно наслідком задоволення або незадоволення потреб. Зазначені твердження дають підстави узагальнити, що саме в дошкільному віці закладаються основи емоційного інтелекту й культура формування емоційно-почуттєвої сфери (Deininge, 1974; Erikson, 1974). У дослідженні А. Коваленко (2019) з'ясовано, що в міжособистісних стосунках дітей старшого дошкільного віку, які перебувають під опікою, відстежується залежність емоційного компонента ставлення таких дітей до значущих інших і до себе. Констатовано, що діти, яких виховують поза сім'єю, мають проблеми в побудові стосунків із дорослими та однолітками. Дослідники О. Semenov et al. (2024) обґрунтували, що емоційно-почуттєва сфера індивіда надзвичайно багата й чутлива. До неї належать: емоції, почуття, спогади, настрої, мрії, афекти, пристрасті, стреси, гнів. У науковій літературі знаходимо безліч емпіричних досліджень, у яких продемонстровано, що емоції супроводжують усі психічні процеси і стани людини (Kurova et al., 2023; Popovych, Blynova, 2019; Popovych et al., 2023; Prokhorenko et al., 2023). Є дослідження, які підтверджують, що негативні емоції матері деструктивно впливають на регуляцію емоцій малюка (Zhang et al., 2023). Відсутність материнської любові може спонукати до утворення інтелектуальних та емоційних депривацій дітей (Lee, Jeon, 2024). На важливості комунікативної й емоційної складових вихованців у руслі досліджень позитивістської психології звернула увагу низка дослідників: N. Shin et al. (2011); A. Shoshani, M. Slone, 2017; A. Smith-Longee et al. (2024); M. Torres et al. (2015).

Дистанційний формат роботи не оминув заклади дошкільної освіти. Отримані результати дослідження X. Ouyang et al. (2024) засвідчили, що надмірне використання маленькими дітьми інтерактивних ігор у планшетах і смартфонах може спричинити шкідливі наслідки навчання та добробуту. Контроль часу, проведеного за екраном, установлені правила використання інтерактивного екрана мають бути тими необхідними заходами з боку батьків, які триматимуть процес навчання чи дозвілля дитини в конструктивному руслі (Denisenkova, Taruntaev, 2023; Ouyang et al., 2024). Дослідник H. Huang (2023) розкрив переваги змішаного формату для осіб дошкільного віку. На пере-

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

found that parental self-efficacy is evaluation of one's competence as a parent (Arimoto & Tadaka, 2023). Comparative research into evaluation of relationships with children, conducted by teachers and parents, demonstrated that preschool children considered the majority of functions in the interaction "child-teacher" to be more important than functions in the interaction "child-peers" (Degotardi et al., 2013). Another study found that value imitation of reference persons, in particular, the teacher is important for developing skills of older preschool children (Portnytska, 2017). Therefore, interaction with peers has its factors of a developmental impact. It should not be forgotten that the main attention of a child's readiness for school is focused on their skills and qualities. U. Sau Thi and V. Thuy Thi (2023) believe that language and cognitive skills in this context come to the fore.

It was generalized that modern psychological studies demonstrate a research tendency to examine both individual phenomena determined by parent-child relationships and the impact of relationships with parents on the complex development of an older preschool child.

Psychological content parameters of parent-child relationships in older preschoolers are regarded as a child's ability to differentiate between content features of interpersonal interaction in the upbringing subsystem "parents-child" and demonstrate an adequate type of social behavior that is congruent with a social situation.

Hypothesis. A child's ability to differentiate between the content features of interpersonal interaction will determine the nature of interpersonal attitudes of parents and children in the upbringing system "parents-child".

The aim is to conduct theoretical-empirical research into the psychological content parameters of older preschool children.

Methods

Participants. The sample consisted of $n = 36$ two-parent families. The research participants were parents and their children: $n = 33$ family triads – 18 families raising boys and 15 families raising girls, and $n = 3$ quadriads – two families having twins (a boy and a girl, and two girls) and one family having twin boys. The children were pupils of senior groups of preschool education institutions. The research involved $n = 39$ older preschool children: boys ($n = 21$; 53.85%)

вагах і недоліках цифрового освітнього формату звернуто увагу в дослідженні І. Попович et al. (2024). Досліджено, що батьківська самоефективність є оцінкою своєї компетенції в ролі батьків (Arimoto, Tadaka, 2023). Компаративне дослідження оцінки стосунків із дітьми, зроблене вихователями й батьками, продемонструвало, що для дітей старшого дошкільного віку більшість функцій взаємодії "дитина-вихователь" були оцінені важливішими, ніж функції взаємодії "дитина-однолітки" (Degotardi et al., 2013). В іншому дослідженні з'ясовано, що для розвитку здібностей дітей старшого дошкільного віку має значення ціннісне наслідування референтних осіб, зокрема вихователя (Портницька, 2017). Тому взаємодія з однолітками має свої чинники розвивального впливу. Не варто забувати, що основна увага готовності дитини до школи зосереджується на її здібностях і рисах. На думку дослідників U. Sau Thi, V. Thuy Thi (2023), у зазначеному контексті мовні й когнітивні здібності виходять на перший план.

Узагальнено, що сучасні психологічні дослідження сповідують тенденцію наукових пошуків до вивчення як окремих феноменів, які зумовлені дитячо-батьківськими стосунками, так і впливу стосунків із батьками на комплексний розвиток дитини старшого дошкільного віку.

Під дослідженням психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці розуміємо здатність дитиною розрізняти змістові особливості міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та демонструвати адекватний і відповідний до соціальної ситуації тип поведінки.

Гіпотеза. Здатність дитини розрізняти змістові особливості міжособистісної взаємодії визначатиме характер міжособистісних ставлень батьків і дитини у виховній підсистемі "батьки-дитина".

Метою є теоретико-емпіричне дослідження психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у вихованців старшого дошкільного віку.

Методи

Учасники. Вибіркову сукупність склали $n = 36$ повних сімей. Учасниками дослідження є батьки і діти: $n = 33$ сімейних тріади, з яких 18 сімей виховували хлопчиків, 15 сімей виховували дівчаток і $n = 3$ квадріїади: у двох сімей

and girls ($n = 18$; 46.15%). The children's age ranged from 5 to 6 years. The sample of parents consisted of $n = 72$ people aged 25–43 years. All the research participants stayed in Ukraine. The children attended the following preschool education institutions: PEI of Lutsk City Council № 5 "Piznaiko" (Lutsk, Ukraine), PEI of Lutsk City Council № 10 "Volynianochka" (Lutsk, Ukraine), PEI of Lutsk City Council № 17 "Kobzaryk" (Lutsk, Ukraine).

Procedures and Instruments. To find the parameters of parent-child relationships from the perspective of preschoolers, the following projective methods were used: "The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972) and "Steps" in the modification of I. Trubavina and N. Buhajets (2001). Application of the projective methods was determined by the period of the development of older preschoolers. The method for converting the depicted characteristics into points was used. The projective method "The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972) included six symptom complexes: a favorable family situation (FFS), anxiety (A), a sense of inferiority (SI), family conflicts (FC), communication difficulties (CD) and hostility of a situation (HS). Each depicted characteristic was equaled to one point. The sum of points for each dimension allowed measuring the level of intensity of a symptom complex which made it possible to identify a leading trend in parent-child relationships from the perspective of a child. The projective method "Steps" (Trubavina, Buhajets, 2001) allowed identifying two scales: the emotional component of relationships (ECR) and the verbal component of relationships (VCR). To supplement and qualitatively diagnose the submitted children's drawings, the thematic conversation "My Family" was used. The conversation combined questions concerning relationships with each parent, spending free time with them, emotions and feelings accompanying their leisure time.

To determine the parameters of parent-child relationships from the perspective of parents, the following psycho-diagnostic methods were applied: the questionnaire "Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale" (Faces III) (Olson, Portner & Lavee, 1985); the method "Parental Attitude Research Instrument" (PARI) (Schaefer & Bell, 1958). A number of modern versions of the questionnaire "Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale" (Cabrera-Perona et al., 2024;

були двійнята (хлопчик і дівчинка та двоє дівчаток) і в одній сім'ї – близнюки-хлопчики. Діти були вихованцями старших груп закладів дошкільної освіти. У дослідженні було задіяно $n = 39$ дітей старшого дошкільного віку, з яких хлопчиків ($n = 21$; 53.85%) і дівчаток ($n = 18$; 46.15%). Віковий діапазон дітей знаходився в межах від 5 до 6 років. Вибірку батьків склали $n = 72$ особи віком від 25 до 43 років. Усі досліджувані знаходилися в Україні. Діти відвідували заклади дошкільної освіти: ЗДО Луцької міської ради № 5 "Пізнайко" (Луцьк, Україна), ЗДО Луцької міської ради № 10 "Волиняночка" (Луцьк, Україна), ЗДО Луцької міської ради № 17 "Кобзарик" (Луцьк, Україна).

Процедура та інструменти. Для з'ясування параметрів дитячо-батьківських стосунків із позиції вихованців використано проєктивні методики: "Кінетичний малюнок сім'ї" (Burns, Kaufman, 1972), "Сходинки" в модифікації І. Трубавіна, Н. Бугаєць (2001). Застосування проєктивних методик зумовлено періодом розвитку старших дошкільників. Застосовано методику переведення ознак, що відображено на рисунку в бали. Проєктивна методика "Кінетичний малюнок сім'ї" (Burns, Kaufman, 1972) налічувала шість симптомокомплексів: сприятлива сімейна ситуація (ССС), тривожність (Т), почуття неповноцінності (ПН), конфліктність сім'ї (КС), труднощі спілкування (ТС), ворожість ситуації (ВС). Кожна ознака, подана на рисунку, прирівнювалася до одного балу. Сума балів за кожним виміром дозволяла стверджувати про рівень вираженості симптомокомплексу, що своєю чергою дозволяло виокремити провідну тенденцію дитячо-батьківських стосунків із позиції дитини. Проєктивна методика "Сходинки" (Трубавіна, Бугаєць, 2001) дозволила виокремити дві шкали: емоційна складова стосунків (ЕСС) і вербальна складова стосунків (ВСС). З метою доповнення і якісного діагностування поданих дитячих малюнків використано тематичну бесіду "Моя сім'я". Бесіда об'єднала запитання, що стосувалися взаємин із кожним із батьків, проведення спільного часу з ними, емоцій і почуттів, якими супроводжується їхнє дозвілля.

Для з'ясування параметрів дитячо-батьківських стосунків із позиції батьків використано психодіагностичні методики: опитувальник "Шкала сімейної адаптації та згуртованості" (Faces III) (Olson, Portner, Lavee, 1985); методику "Батьківсько-дитячі стосунки" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958). Вивчено низку сучасних

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Place et al., 2005) were studied. The versions of psycho-diagnostic methods adapted for Ukrainian samples were used. The questionnaire "Faces III" (Olson et al., 1985) combined twenty statements reflecting the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values. The diagnostic scales of the questionnaire are as follows: emotional connection (EC), family boundaries (FB), leadership (L), control (C), discipline (D), family roles (FRo), decision-making (DM), time together (TT), communication with friends (CF), hobbies and leisure (HL) and family rules (FRu). The method "Parental Attitude Research Instrument" (PARI) (Schaefer & Bell, 1958) was used to identify the parents' family roles and the nature of interaction with a child. The method combined one hundred and fifteen statements covering fifteen characteristics. The diagnosed characteristics were divided into three groups: I – optimal emotional contact (OEC), II – excessive emotional distance (EED), and III – hyperactive concentration on a child (HCC).

Variables. The variables of parent-child relationships involved two groups of psychological content parameters, determined from the perspective of older preschool children and parents. The variables from the perspective of children included six symptom complexes and the emotional and verbal components of parent-child relationships. The variables from the perspective of parents included eleven measurements characterizing the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and three measurements used to determine parents' family roles and the nature of interaction with a child: optimal emotional contact, excessive emotional distance and hyperactive concentration on a child.

Organization of Research. The empirical data were collected at preschool education institutions between September and December 2023. The projective methods were used during a scheduled class and collected by the group teacher. An additional interview was conducted after the projective methods were used. The psycho-diagnostic tests were done by both parents in the presence of the organizer of the empirical data collection in order to avoid completing questionnaire forms by one of the parents. The time for completing questionnaire forms was limited. The research participants were informed about the survey procedure, confidentiality of personal data, and non-disclosure of the results of the

версій опитувальника "Шкала сімейної адаптації та згуртованості" (Cabrera-Perona et al., 2024; Place et al., 2005). Використано версії психодіагностичних методик, які адаптовані на україномовній вибірці. Опитувальник "Faces III" (Olson et al., 1985) об'єднав двадцять тверджень, що відобразили основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї. Діагностичні шкали: емоційний зв'язок (ЕЗ), сімейні межі (СМ), лідерство (Л), контроль (К), дисципліна (Д), сімейні ролі (СР), ухвалення рішень (УР), спільний час (СЧ), спілкування з друзями (СД), інтереси й відпочинок (ІВ), сімейні правила (СП). Методикою "Батьківсько-дитячі стосунки" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958) з'ясовано сімейну роль батьків, характер взаємодії з дитиною. Методика об'єднала сто п'ятнадцять тверджень, які огорнули п'ятнадцять ознак. Діагностовані ознаки розподілено на три групи: I – оптимальний емоційний контакт (ОЕК); II – надмірна емоційна дистанція (НЕД); III – гіперактивна концентрація на дитині (ГКД).

Змінні. Змінними дитячо-батьківських стосунків є дві групи психологічних змістових параметрів, які визначені з позиції дітей старшого дошкільного віку й батьків. До змінних із позиції дітей віднесено шість симптомомокомплексів і емоційну та вербальну складову дитячо-батьківських стосунків. До змінних із позиції батьків віднесено одинадцять вимірів, які охарактеризували атмосферу, виховні традиції й цінності сім'ї та три виміри, якими з'ясовано сімейну роль батьків і характер взаємодії з дитиною: оптимальний емоційний контакт, надмірна емоційна дистанція й гіперактивна концентрація на дитині.

Організація дослідження. Емпіричні дані зібрано на базі закладів дошкільної освіти впродовж лютого – березня 2024 року. Проективні методики використано під час планового заняття й зібрано вихователем групи. Додаткову бесіду проведено після проходження проєктивних методик. Психодіагностичні тести пройдено обома батьками в присутності організатора збору емпіричних даних, щоб уникнути заповнення бланків опитувальників одним із батьків. Час на заповнення опитувальників було лімітовано. Учасників дослідження проінформовано про процедуру опитування, конфіденційність особистісних даних і нерозголошення результатів персонального опитування. На первинній стадії відібрано якісно заповнені анкети батьків і проєктивні мето-

personal survey. At the initial stage, qualitatively completed questionnaire forms of the parents and the children's projective methods were selected for a diagnostic block. If there were doubts about one of the questionnaire forms or the absence of one of the parents, incomplete diagnostic blocks were discarded. Consent to conduct the research was received from the Ethics Committee of the Educational-Methodological Council of Lesia Ukrainka Volyn National University (Lutsk, Ukraine).

Statistical Analysis. At the second stage of diagnostics, the statistical program "SPSS" version 20 was used for finding statistical parameters. At the first stage, all the data were processed manually, with partial use of MS "Excel". Descriptive frequency characteristics for all measurements were determined to ensure reproducibility and evidence. Correlations were established using Spearman's rank correlation test, the obtained parameters were compared using Student's t-test, statistical differences were identified using the Mann-Whitney U-test. The obtained values were considered significant at the level $p \leq .050$ and $p \leq .010$.

Results

According to the strategy of the empirical research, psychological content parameters determined from the perspective of older preschool children were presented. The points were calculated by the researched characteristics of the projective methods: "The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972) and "Steps" (Trubavina, Buhajets, 2001). An optimal number of descriptive frequency characteristics were used in the research: min – minimum value of distribution; max – maximum value of distribution; M – mean; SD – squared deviation. Minimum and maximum values were presented to reflect the range of intensity of the researched parameter in the sample. The mean and squared deviation are the key descriptive characteristics used in several research manipulations (Tabl. 1).

дики дітей, які склали діагностичний блок. Якщо були сумніви за однією з анкет або відсутність одного з батьків, то неповні діагностичні блоки були відхилені. Отримано згоду на проведення дослідження етичного комітету й навчально-методичної ради Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна).

Статистичне аналізування. На другому етапі діагностики використано статистичну програму "SPSS" version 20 для з'ясування статистичних параметрів. На першому етапі всі дані оброблено вручну, з частковим використанням MS "Excel". З метою відтворюваності й доказовості з'ясовано описові частотні характеристики за всіма вимірами. Встановлено кореляційні зв'язки методом Спірмена (r_s), отримані параметри порівнювали критерієм Стьюдента (t), визначено статистичні відмінності критерієм Манна-Уїтні (U). Достовірними вважалися отримані значення на рівні $p \leq .050$ і $p \leq .010$.

Результати

Згідно зі стратегією емпіричного дослідження подано психологічні змістові параметри, які визначені з позиції дітей старшого дошкільного віку. Підрахунок балів здійснено за вираженими досліджуваними ознаками проєктивних методик: "Кінетичний малюнок сім'ї" (Burns, Kaufman, 1972) і "Сходинок" (Трубавіна, Бугаєць, 2001). Використано оптимальну кількість описових частотних характеристик, що задіяні в дослідженні: min – мінімальне значення розподілу; max – максимальне значення розподілу; M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення. Мінімальне й максимальне значення подано з метою відображення діапазону вираженості досліджуваного параметру у вибірці. Середнє арифметичне й середнє квадратичне відхилення є ключовими описовими характеристиками, за якими здійснено низку дослідницьких маніпуляцій (табл. 1).

Table 1. Descriptive frequency characteristics of psychological content parameter from the perspective of children (n = 39)

Таблиця 1. Описові частотні характеристики психологічних змістових параметрів із позиції дітей (n = 39)

Parameters Параметри	min	max	M	SD
"The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972)				
FFS / CCC	1.00	15.00	5.33	3.58
A / T	3.00	8.00	4.54	1.91
FC / KC	2.00	8.00	4.12	1.69
SI / ПН	2.00	6.00	3.51	1.80
HS / BC	1.00	8.00	4.59	2.21
CD / TC	2.00	7.00	3.34	1.82
"Steps" (Trubavina, Buhajets, 2001)				
VCR / BCC	2.00	10.00	6.12	2.29
ECR / ECC	2.00	10.00	5.24	1.88

Note: min – minimum value of distribution; max – maximum value of distribution; M – mean; SD – squared deviation; FFS – favorable family situation; A – anxiety; FC – family conflicts; SI – sense of inferiority; HS – hostility of a situation; CD – communication difficulties; ECR – emotional component of relationships; VCR – verbal component of relationships.

Примітка: min – мінімальне значення розподілу; max – максимальне значення розподілу; M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення; CCC – сприятлива сімейна ситуація; T – тривожність; KC – конфліктність сім'ї; ПН – почуття неповноцінності; BC – ворожість ситуації; TC – труднощі спілкування; ECC – емоційна складова стосунків; BCC – вербальна складова стосунків.

Tabl. 2 presents psychological content parameters determined from the perspective of parents using the questionnaire "Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale" (Faces III) (Olson et al., 1985) and the method "Parental Attitude Research Instrument" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958).

У табл. 2 подано психологічні змістові параметри, які визначено з позиції батьків за опитувальником "Шкала сімейної адаптації та згуртованості" (Faces III) (Olson et al., 1985) і методикою "Батьківсько-дитячі стосунки" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958).

Table 2. Descriptive frequency characteristics of psychological content parameters from the perspective of parents (n = 72)

Таблиця 2. Описові частотні характеристики психологічних змістових параметрів із позиції батьків (n = 72)

Parameters Параметри	min	max	M	SD
"Faces III" (Olson et al., 1985)				
EC / EZ	4.00	14.00	9.23	1.54
FB / CM	1.00	11.00	6.12	1.02
L / Л	1.00	8.00	4.89	.82
C / К	2.00	9.00	5.51	.92
D / Д	1.00	9.00	5.01	.84
FRo / CP	1.00	14.00	7.48	1.25
DM / УР	2.00	11.00	6.39	1.07
TT / СЧ	1.00	13.00	7.45	1.24
CF / СД	3.00	11.00	7.23	1.21

HL / IB	4.00	13.00	8.34	1.39
FRu / СП	2.00	11.00	7.03	1.17
“PARI” (Schaefer & Bell, 1958)				
OEC / ОЕК	5.00	17.00	11.33	2.29
EED / НЕД	1.00	11.00	5.46	1.77
HCC / ГКД	7.00	31.00	18.21	3.67

Note: min – minimum value of distribution; max – maximum value of distribution; M – mean; SD – squared deviation; EC – emotional connection; FB – family boundaries; L – leadership; C – control; D – discipline; FRo – family roles; DM – decision-making; TT – time together; CF – communication with friends; HL – hobbies and leisure; FRu – family rules; OEC – optimal emotional contact; EED – excessive emotional distance; HCC – hyperactive concentration on a child.

Примітка: min – мінімальне значення розподілу; max – максимальне значення розподілу; M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення; ЕЗ – емоційний зв’язок; СМ – сімейні межі; Л – лідерство; К – контроль; Д – дисципліна; СР – сімейні ролі; УР – ухвалення рішень; СЧ – спільний час; СД – спілкування з друзями; ІВ – інтереси і відпочинок; СП – сімейні правила; ОЕК – оптимальний емоційний контакт; НЕД – надмірна емоційна дистанція; ГКД – гіперактивна концентрація на дитині.

The obtained descriptive frequency characteristics do not have statistically significant differences with the normotypical parameters which are proposed by the authors of the methods and given in adaptation of the psychometric instruments (Cabrera-Perona et al., 2024; Place et al., 2005). It is noteworthy that “PARI” (Schaefer & Bell, 1958) allowed establishing a pronounced parents’ attitude aimed at hyperactive concentration on a child ($M = 18.21$; $SD = 3.67$), which is statistically significantly different from the other two: optimal emotional contact ($M = 11.33$; $SD = 2.29$) and excessive emotional distance ($M = 5.46$; $SD = 1.77$). The comparison was performed using Student’s t-test. This superiority is considered to be destructive. The statistically significant superiority of optimal emotional contact over excessive emotional distance can be considered to be constructive. Several direct and inverse trends can be observed in the proposed descriptive frequency characteristics, but they do not have significant differences, therefore, they were not elucidated.

Since there is an uneven distribution of empirical data by certain methods with several pronounced poles of the Gaussian curve, Spearman’s correlation coefficient (r_s) was legitimately used for correlation. Tabl. 3 presents the matrix of bivariate correlations of all the possible compared pairs from the perspective of children.

Отримані описові частотні характеристики не мають статистично достовірних відмінностей із нормотиповими параметрами, які запропоновано авторами методик і подано в адаптації психометричних інструментів (Cabrera-Perona et al., 2024; Place et al., 2005). Слід зазначити, що за “PARI” (Schaefer, Bell, 1958) отримано виражену позицію батьків, яка спрямована на гіперактивну концентрацію на дитині ($M = 18.21$; $SD = 3.67$), що статистично достовірно відмінна від двох інших: оптимального емоційного контакту ($M = 11.33$; $SD = 2.29$) і надмірної емоційної дистанції ($M = 5.46$; $SD = 1.77$). Порівняння здійснено за критерієм Стьюдента (t). Цю перевагу відносимо до деструктивних. Тільки до конструктивного аспекту можемо віднести статистично достовірну перевагу оптимального емоційного контакту над надмірною емоційною дистанцією. У запропонованих описових характеристиках можна відстежено низку прямих і обернених тенденцій, але вони не мали достовірних відмінностей, тому не були висвітлені.

Оскільки зафіксовано нерівномірний розподіл емпіричних даних за окремими методиками, з яскраво вираженими декількома полюсами кривої Гауса, правомірно використано для кореляції коефіцієнт Спірмена (r_s). У табл. 3 подано кореляційну матрицю двосторонніх зв’язків усіх можливих пар порівняння з позиції дітей.

Table 3. Matrix of bivariate correlations of the researched parameters from the perspective of children (n = 39)

Таблиця 3. Кореляційна матриця двосторонніх зв'язків досліджуваних параметрів з позиції дітей (n = 39)

Scale Шкала	SP/ СП	Researched parameters / Досліджувані параметри					
		FFS/ CCC	A/ T	FC/ KC	SI/ ПН	HS/ BC	CD/ TC
VCR	r_s	.196*					-.167*
BCC	p	.023					.029
ECR	r_s	.174*	-.233*	-.215*			
ECC	p	.024	.014	.017			

Note: SP – statistical parameter; FFS – favorable family situation; A – anxiety; FC – family conflicts; SI – sense of inferiority; HS – hostility of a situation; CD – communication difficulties; VCR – verbal component of relationships; ECR – emotional component of relationships; * – correlation at the level $p \leq .050$ and ** – correlation at the level $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: СП – статистичний параметр; CCC – сприятлива сімейна ситуація; Т – тривожність; KC – конфліктність сім'ї; ПН – почуття неповноцінності; BC – ворожість ситуації; TC – труднощі спілкування; BCC – вербальна складова стосунків; ECC – емоційна складова стосунків; * – кореляція на рівні $p \leq .050$ і ** – кореляція на рівні $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

Five significant correlations of symptom complexes with the verbal and emotional components were recorded. The verbal component of relationships has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .196$; $p = .023$) and one inverse correlation with communication difficulties ($r_s = -.167$; $p = .029$). The emotional component of relationships has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .174$; $p = .024$) and two inverse correlations – with anxiety ($r_s = -.233$; $p = .014$) and family conflicts ($r_s = -.215$; $p = .017$). The emotional component in preschool children is a more dependent variable than the verbal component. The statistical results allow stating that a favorable family situation regularly correlates with the verbal and emotional components in children. This is the only parameter out of the six symptom complexes which has significant correlations with both components. Tabl. 4 presents the matrix of bivariate correlations of all the possible compared pairs from the perspective of parents.

Зафіксовано п'ять достовірних зв'язків симптомокомплексів із вербальною й емоційною складовими. Вербальна складова стосунків має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .196$; $p = .023$) і один обернений – із труднощами спілкування ($r_s = -.167$; $p = .029$). Емоційна складова стосунків має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .174$; $p = .024$) і два обернені – з тривожністю ($r_s = -.233$; $p = .014$) і конфліктністю сім'ї ($r_s = -.215$; $p = .017$). Емоційна складова дошкільнят є більш залежною змінною на відміну від вербальної складової. Статистичні результати дозволили констатувати, що сприятлива сімейна ситуація закономірно зв'язана з вербальною й емоційною складовими дітей. Це єдиний параметр із шести симптомокомплексів, який має достовірні зв'язки з обома складовими. У табл. 4 подано кореляційну матрицю двосторонніх зв'язків усіх можливих пар порівняння з позиції батьків.

Table 4. Matrix of bivariate correlations of the researched parameters from the perspective of parents (n = 72)

Таблиця 4. Кореляційна матриця двосторонніх зв'язків досліджуваних параметрів із позиції батьків (n = 72)

Scale Шкала	SP/ СП	Researched parameters/ Досліджувані параметри		
		ОЕС/ ОЕК	ЕЕД/ НЕД	НСС/ ГКД
EC/ ЕЗ	r_s	.433**	-.233*	-.161*
	p	<.001	.014	.037
FB/ СМ	r_s		.437*	
	p		<.001	
L/ Л	r_s			.473**
	p			<.001
C/ К	r_s			.422**
	p			<.001
D/ Д	r_s			.421**
	p			<.001
FRo/ СР	r_s	.167*		
	p	.029		
DM/ УР	r_s	.425**		
	p	<.001		
TT/ СЧ	r_s	.174*		-.151*
	p	.026		.044
CF/ СД	r_s			
	p			
HL/ ІВ	r_s			
	p			
FRu/ СП	r_s			.422**
	p			<.001

Note: SP – statistical parameter; EC – emotional connection; FB – family boundaries; L – leadership; C – control; D – discipline; FRo – family roles; DM – decision-making; TT – time together; CF – communication with friends; HL – hobbies and leisure; FRu – сімейні правила; ОЕС – optimal emotional contact; ЕЕД – excessive emotional distance; НСС – hyperactive concentration on a child; * – correlation at the level $p \leq .050$ and ** – correlation at the level $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: СП – статистичний параметр; ЕЗ – емоційний зв'язок; СМ – сімейні межі; Л – лідерство; К – контроль; Д – дисципліна; СР – сімейні ролі; УР – ухвалення рішень; СЧ – спільний час; СД – спілкування з друзями; ІВ – інтереси й відпочинок; СП – сімейні правила; ОЕК – оптимальний емоційний контакт; НЕД – надмірна емоційна дистанція; ГКД – гіперактивна концентрація на дитині; * – кореляція на рівні $p \leq .050$ і ** – кореляція на рівні $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

There were eleven significant correlations of the parameters reflecting the main relationships of the atmosphere, upbringing traditions, and family values with the parameters of parents' family roles and the nature of interaction with a child. Optimal emotional contact has four direct correlations with emotional connection ($r_s = .433$; $p < .001$), family roles ($r_s = .167$; $p = .029$), decision-making ($r_s = .425$; $p < .001$), and time together (r_s

Зафіксовано одинадцять достовірних зв'язків параметрів, які відобразили основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї з параметрами сімейної ролі батьків, характером взаємодії з дитиною. Оптимальний емоційний контакт має чотири прямих зв'язки з емоційним зв'язком ($r_s = .433$; $p < .001$), сімейними ролями ($r_s = .167$; $p = .029$), ухваленням рішень ($r_s = .425$; $p < .001$) і спільним часом (r_s

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

= .174; $p = .026$). Excessive emotional distance has one direct correlation with family boundaries ($r_s = .437$; $p < .001$) and one inverse correlation with emotional connection ($r_s = -.233$; $p = .014$). Hyperactive concentration on a child has four direct correlations – with leadership ($r_s = .437$; $p < .001$), control ($r_s = .437$; $p < .001$), discipline ($r_s = .437$; $p < .001$), family rules ($r_s = .437$; $p < .001$) and two inverse correlations – with emotional connection ($r_s = -.161$; $p = .037$) and time together ($r_s = -.151$; $p = .044$). We can state that emotional connection is the most loaded parameter which reflects the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and has all the significant correlations.

The results of correlation analysis show the importance of the formation of the sphere of feelings and emotions in parent-child relationships in the two researched samples. It allowed for a legitimate comparison of the formation of the emotional component in the relationships of children with low (Group 1) and high (Group 2) levels, and the formation of emotional connection in the relationships of parents with low (Group 3) and high (Group 4) levels. Preschool children with a low level of the formation of the emotional component of relationships, who had equal or lower values by $Me = 5.00$, comprised Group 1 ($n = 24$; 61.54%). The rest of them comprised Group 2 ($n = 15$; 38.46%) with the values of ECR higher than $Me = 5.00$. Tabl. 5 presents the results of comparison of six symptom complexes in Groups 1 and 2 by means of the Mann-Whitney U-test.

Table 5. Comparison of the groups with low (Group 1) and high (Group 2) levels of the emotional component of relationships (ECR) from the perspective of children

Таблиця 5. Порівняння груп із низьким (група 1) і високим (група 2) рівнем емоційної складової стосунків (ЕСС) із позиції дітей

Parameters / Параметри	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	U	p
FFS / CCC	1644.000	.035
A / T	1249.500	<.001
FC KC	1637.000	.033
SI / ПН	1934.000	.439
HS / BC	2022.500	.832
CD / TC	1811.000	.171

Note: U – Mann-Whitney U-test; p – the level of significance of the Mann-Whitney U-test; FFS – favorable family situation; A – anxiety; FC – family conflicts; SI – sense of inferiority; HS – hostility of

= .174; $p = .026$). Надмірна емоційна дистанція має один прямий зв'язок із сімейними межами ($r_s = .437$; $p < .001$) і один обернений – із емоційним зв'язком ($r_s = -.233$; $p = .014$). Гіперактивна концентрація на дитині має чотири прямих зв'язки – з лідерством ($r_s = .437$; $p < .001$), контролем ($r_s = .437$; $p < .001$), дисципліною ($r_s = .437$; $p < .001$), сімейними правилами ($r_s = .437$; $p < .001$) і два обернені – з емоційним зв'язком ($r_s = -.161$; $p = .037$) і спільним часом ($r_s = -.151$; $p = .044$). Констатуємо, що емоційний зв'язок є найбільш навантаженим параметром, який відображає основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї та володіє всіма достовірними зв'язками.

Результати кореляційного аналізу підвели до важливості формування емоційно-почуттєвої сфери в дитячо-батьківських стосунках двох досліджуваних вибірок. Це дозволило правомірно порівняти сформованість емоційної складової стосунків у дітей із низьким (група 1) і високим (група 2) рівнями й у батьків – сформованості емоційного зв'язку з низьким (група 3) і високим (група 4) рівнями. Дошкільники з низьким рівнем сформованості емоційної складової стосунків, що за $Me = 5.00$ мали рівні або нижчі значення, склали групу 1 ($n = 24$; 61.54%). Усі решта склали групу 2 ($n = 15$; 38.46%), які мали значення ЕСС вищі за $Me = 5.00$. У табл. 5 подано результати порівняння шести симптомомокомплексів у групах 1 і 2 за допомогою коефіцієнта Манна-Уїтні (U).

a situation; CD – communication difficulties; * – the level of significance $p \leq .050$ and ** – the level of significance $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; CCC – сприятлива сімейна ситуація; T – тривожність; KC – конфліктність сім’ї; ПН – почуття неповноцінності; BC – ворожість ситуації; TC – труднощі спілкування; ECC – емоційна складова стосунків; BCC – вербальна складова стосунків; * – рівень достовірності $p \leq .050$ і ** – рівень достовірності $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

The superiority of Group 2 was established by the only parameter – “favorable family situation” ($U = 1644.000$; $p = .035$). The superiority of Group 1 was recorded by two parameters: “anxiety” ($U = 1249.500$; $p < .001$) and “family conflicts” ($U = 1637.000$; $p = .033$).

Parents with a low level of emotional connection, who had equal or lower values by $Me = 9.00$, comprised Group 3 ($n = 39$; 54.17%). The rest of the parents with the values of EC higher than $Me = 9.00$ comprised Group 4 ($n = 33$; 45.83%). Tabl. 6 presents the results of the comparison of the parameters reflecting parents’ family roles and the nature of interaction with a child in Groups 3 and 4 by means of the Mann-Whitney U-test.

З’ясовано перевагу групи 2 за єдиним параметром: сприятлива сімейна ситуація ($U = 1644.000$; $p = .035$). Перевагу групи 1 зафіксовано за двома параметрами: тривожність ($U = 1249.500$; $p < .001$) і конфліктність сім’ї ($U = 1637.000$; $p = .033$).

Батьки з низьким рівнем сформованості емоційного зв’язку, що за $Me = 9.00$ мали рівні або нижчі значення, склали групу 3 ($n = 39$; 54.17%). Усі решта склали групу 4 ($n = 33$; 45.83%), які мали значення E3 вищі за $Me = 9.00$. У табл. 6 подано результати порівняння параметрів, що відобразили сімейні ролі батьків, характер взаємодії з дитиною у групах 3 і 4 за допомогою коефіцієнта Манна-Уїтні (U).

Table 6. Comparison of groups with low (Group 3) and high (Group 4) levels of emotional connection (EC) from the perspective of parents

Таблиця 6. Порівняння груп із низьким (група 3) і високим (група 4) рівнем емоційного зв’язку (E3) з позиції батьків

Parameters of motivation Параметри мотивації	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	U	p
OEC / ОЕК	1335.000	<.001
EED / НЕД	1647.000	.032
HCC / ГКД	1835.500	.101

Note: U – the Mann-Whitney U-test; p – the level of significance of the Mann-Whitney U-test; OEC – optimal emotional contact; EED – excessive emotional distance; HCC – hyperactive concentration on a child; * – the level of significance $p \leq .050$ and ** – the level of significance $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; ОЕК – оптимальний емоційний контакт; НЕД – надмірна емоційна дистанція; ГКД – гіперактивна концентрація на дитині; * – рівень достовірності $p \leq .050$ і ** – рівень достовірності $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

The superiority of Group 4 by the parameter “optimal emotional contact” ($U = 1335.000$; $p < .001$) was found. The superiority of Group 3 was also recorded by one parameter – “excessive emotional distance” ($U = 1647.000$; $p = .032$).

З’ясовано перевагу групи 4 за параметром “оптимальний емоційний контакт” ($U = 1335.000$; $p < .001$). Перевагу групи 3 зафіксовано також за одним параметром – “надмірна емоційна дистанція” ($U = 1647.000$; $p = .032$).

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Discussion

Research into parent-child relationships is one of the most complicated scientific problems of psychology and pedagogy in preschool education. It is difficult to select relevant psycho-diagnostic tools, which will allow finding identical types of measurements in samples of different ages. The sample of older preschool children can be examined using only projective methods, observation, and conversation, i. e. the methods of indirect empirical sampling. When these results are converted into scores, certain objectivity can be lost. This is one of the key limitations of our research. Another important limitation that should be considered is the fact that the questionnaire forms of only two-parent families were purposefully selected at the stage of organization. Since not all families are two-parent, there are many single-parent families with a mother raising her children, it can also cause certain limitations in disseminating the established scientific facts. The age range of parents allowed applying a whole variety of psycho-diagnostic tools, therefore, two methods that were relevant to the research subject were selected. To maintain objectivity, the researched variables relating to the subsystem "parents-child" should be relevant, though they can be measured with different tools.

The obtained descriptive frequency characteristics (see Tabl. 1) of the parameter "ECR" ($M = 5.24$; $SD = 1.88$) and (see Tabl. 2) the parameter "EC" ($M = 9.23$; $SD = 1.54$) do not have significant differences with similar dimensions and quite evenly reflect the empirical picture of descriptive characteristics. At the same time, these are the key parameters in the parent-child relationships of the research participants. The correlation matrices (see Tabl. 3 and 4) demonstrated a considerable number of obvious regularities. There is a confirmation of it in the research by U. Sau Thi and V. Thuy Thi (2023) concerning the development of skills and language competences in the context of readiness for school. It is noteworthy that anxiety which sometimes increases when an important life challenge approaches also demonstrated the level that is higher than the mean ($M = 4.54$; $SD = 1.91$). The development of the verbal and emotional components of relationships (see Tabl. 3) has a positive direct correlation with a favorable family situation. The results obtained using the method "PARI" (Schaefer & Bell, 1958) allowed identifying the common types that reflected parents' family

Дискусія

Дослідження дитячо-батьківських стосунків є однією з найскладніших наукових проблем психології і педагогіки дошкільника. Складність представляє підбір релевантного психодіагностичного інструментарію, який дозволить з'ясувати однотипні виміри в різновікових вибірках. Вибірці дітей старшого дошкільного віку, можемо запропонувати тільки проєктивні методики, спостереження, бесіду, тобто методи непрямого емпіричного зрізу. При переводі таких результатів у бали безумовно може втрачатися певна об'єктивність. Це одне з ключових обмежень нашого дослідження. Наступним важливим обмеженням, на яке варто звернути увагу, є той факт, що нами на етапі організації було цілеспрямовано відібрано анкети тільки повних сімей. Оскільки не всі сім'ї повні, непоодинокі випадки виховання дітей матерями-одиночками, що може мати певні обмеження щодо поширення встановлених нами наукових фактів. Віковий діапазон батьків дозволив використати весь спектр психодіагностичного інструментарію, тому було підібрано дві методики, які стосувалися досліджуваної проблеми. З погляду об'єктивності важливо, щоб досліджувані величини, які віднесені до підсистеми "батьки-дитина", були релевантними, хоча й вимірними різними інструментами.

Отримані описові частотні характеристики (див. табл. 1) параметра "ЕСС" ($M = 5.24$; $SD = 1.88$) і (див. табл. 2) параметра "ЕЗ" ($M = 9.23$; $SD = 1.54$) не мають достовірних відмінностей зі схожими вимірами й достатньо рівномірно відображають загальну емпіричну картину описових характеристик. Водночас ці параметри є ключовими в дитячо-батьківських стосунках досліджуваних. Кореляційні матриці (див. табл. 3 і табл. 4) продемонстрували значну кількість очевидних закономірностей. Знаходимо підтвердження, яке подано в дослідженні U. Sau Thi, V. Thuy Thi (2023), щодо розвиненості здібностей і мовних компетенцій у контексті готовності до школи. Зазначимо, що тривожність, яка іноді зростає з наближенням важливого життєвого випробування, також продемонструвала рівень вищий за середній ($M = 4.54$; $SD = 1.91$). Сформованість вербальної й емоційної складових стосунків (див. табл. 3) позитивно зв'язана зі сприятливою сімейною ситуацією. Результати за методикою "PARI" (Schaefer, Bell, 1958) дозволили з'ясувати поширені типи, які відобразили сімейні ролі батьків,

roles and the nature of interaction with a child. These types are in the dimensions of the sphere of feelings and emotions. The obtained results of comparison (see Tabl. 5 and 6) of the researched groups of parents and children demonstrated significant differences in the development of the parameters related to the formation of emotional intelligence and the development of emotional culture. We can generalize that optimal emotional contact on the part of parents contributes to the formation and development of differentiated content features of interpersonal interaction which takes place in an adequate and congruent social situation which, in turn, promotes the formation of constructive parent-child relationships. Unlike OEC, hyperactive concentration on a child demonstrates an internal position of parents in parent-child relationships. This position manifests itself through leadership, control, discipline, and family rules used by parents. All the initiatives are positive, but excessive concentration on them has the opposite effect. The fact that HCC dominates in our sample is a matter of some concern since it represents two-parent families. It is obvious that hyperactive concentration on a child, if parents do not change their attitudes, can have evident negative consequences. We did not aim to identify the number of children in the family with HCC, but we can assume that it is also important. It is noteworthy that there is no HCC type in the researched quadriads. These groups can be considered to be at risk. As shown in the studies by K. Lee and D. Walsh (2004), preventive measures and psycho-correction have a positive effect.

We believe that the identified statistical parameters of parent-child relationships can determine the nature of interpersonal interactions of parents and children in the upbringing subsystem "parents-child", which allows stating that the hypothesis is confirmed. We can summarize that family is a reference space of development, which ensures the formation of behavioral patterns and the area of feelings and emotions. The attempts made by a child to create interactions in the subsystem "parents-child" are important for building constructive parent-child relationships. The empirical research established important scientific facts which can be implemented in the theory and practice of teachers and psychologists at preschool education institutions.

характер взаємодії з дитиною. Означені типи знаходяться у вимірах емоційно-почуттєвої сфери. Отримані результати порівняння (див. табл.5 і 6) досліджуваних дитячих і батьківських груп загалом продемонстрували достовірні відмінності у сформованості параметрів, які стосуються розвитку емоційного інтелекту, сформованості емоційно-почуттєвої культури. Узагальнюємо, що оптимальний емоційний контакт з боку батьків сприяє зростанню й формуванню диференційованих змістових особливостей міжособистісної взаємодії, що відбувається в адекватній і конгруентній соціальній ситуації, що своєю чергою сприяє формуванню конструктивних дитячо-батьківських стосунків. На відміну від ОЕК, гіперактивна концентрація на дитині демонструє інтернальну позицію батьків у дитячо-батьківських стосунках. Така позиція проявляється через лідерство, контроль, дисципліну й сімейні правила, які застосовують батьки. Усі ініціативи є позитивними, але надмірна концентрація на них призводить до зворотного ефекту. Занепокоєння викликає той факт, що домінуючою є ГКД у сконструйованій нами вибірці, з огляду на те, що мова йде про повні сім'ї. Очевидно, що гіперактивна концентрація на дитині, якщо батьки не змінять орієнтири свого ставлення, може мати виражені негативні наслідки. Не було на меті з'ясувати кількість дітей у сім'ї з ГКД, але допускаємо, що це також може мати значення. Що характерно, в досліджуваних квадриадах відсутній тип ГКД. Ці групи можна відносити до груп ризику, як показують дослідження К. Lee, D. Walsh (2004), заходи профілактичного і психокорекційного напрямку дають позитивний ефект.

Вважаємо, що з'ясовані статистичні параметри дитячо-батьківських стосунків здатні визначати характер міжособистісних ставлень батьків і дитини у виховній підсистемі "батьки-дитина", що дає підстави стверджувати, що гіпотезу доказано. Узагальнюємо, що сім'я є еталонним простором розвитку, який забезпечує формування поведінкових патернів та емоційно-почуттєвої сфери. Спроби, які здійснює дитина з метою конструювання інтеракцій у підсистемі "батьки-дитина", мають важливе значення для побудови конструктивних дитячо-батьківських стосунків. В емпіричному дослідженні з'ясовано важливі наукові факти, які можуть бути імплементовані в теорію і практику роботи вихователів та психологів закладів дошкільної освіти.

Conclusions

It was substantiated that the development of parent-child relationships in older preschoolers is determined by differentiation of the content features of interpersonal interaction in the upbringing subsystem "parents-child" and an adequate type of behavior that is congruent with a social situation.

It was established that the verbal component of a child's relationships has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .196$; $p = .023$) and one inverse correlation with communication difficulties ($r_s = -.167$; $p = .029$). The emotional component has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .174$; $p = .024$) and two inverse correlations - with anxiety ($r_s = -.233$; $p = .014$) and family conflicts ($r_s = -.215$; $p = .017$). It was found that the emotional component has more correlations than the verbal component. It was highlighted that a favorable family situation (FFS) regularly correlates with children's verbal and emotional components. We can state that emotional connection from the perspective of parents is the most loaded parameter which reflects the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and has all the significant correlations. It was found that optimal emotional contact (OEC) on the part of parents contributes to the formation and growth of differentiated content features of interpersonal interaction in an adequate and congruent social situation. It was established that hyperactive concentration on a child (HCC) demonstrates parents' internal position in parent-child relationships. This position manifests itself through leadership, control, discipline, and family rules used by parents. It was summarized that the scientific facts established in the empirical research can be implemented in the theory and practice of teachers and psychologists at preschool education institutions.

Acknowledgments

The empirical research was conducted in accordance with the state budget research topic "Theory and methods of personality formation in early and preschool age" (state registration number 0120U104752, the Ministry of Education and Science of Ukraine) at the Department of General Pedagogy and Preschool Education Lesia Ukrainka Volyn National University (Lutsk, Ukraine).

Висновки

Обґрунтовано, що розвиток дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці зумовлений диференціюванням змістових особливостей міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та наявністю адекватного й конгруентного до соціальної ситуації типу поведінки.

З'ясовано, що вербальна складова стосунків дитини має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .196$; $p = .023$) і один обернений - із труднощами спілкування ($r_s = -.167$; $p = .029$). Емоційна складова має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .174$; $p = .024$) і два обернені - з тривожністю ($r_s = -.233$; $p = .014$) і конфліктністю сім'ї ($r_s = -.215$; $p = .017$). Констатовано, що емоційна складова має більше зв'язків на відміну від вербальної складової. Зазначено, що сприятлива сімейна ситуація (ССС) закономірно зв'язана з вербальною й емоційною складовими дітей. Констатуємо, що з позиції батьків емоційний зв'язок є найбільш навантаженим параметром, який відображає основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї та володіє всіма достовірними зв'язками. Констатовано, що оптимальний емоційний контакт (ОЕК) з боку батьків сприяє зростанню й формуванню диференційованих змістових особливостей міжособистісної взаємодії, що відбувається у адекватній і конгруентній соціальній ситуації. Встановлено, що гіперактивна концентрація на дитині (ГКД) демонструє інтервальну позицію батьків у дитячо-батьківських стосунках. Така позиція проявляється через лідерство, контроль, дисципліну й сімейні правила, які застосовують батьки. Узагальнено, що в емпіричному дослідженні з'ясовано важливі наукові факти, які можуть бути імплементовані в теорію і практику роботи вихователів та психологів закладів дошкільної освіти.

Подяка

Емпіричне дослідження виконано згідно з держбюджетною науково-дослідною темою "Теорія та методика формування особистості в ранньому та дошкільному віці" (державний реєстраційний номер 0120U104752, Міністерство освіти і науки України) на кафедрі загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна).

References

- Arimoto, A., & Tadaka, E. (2023). Association of parental self-efficacy with loneliness, isolation and community commitment in mothers with infant children in Japan: a cross-sectional study. *BMJ Open*, 13, e075059. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-075059>
- Blynova, O., Derevianko, S., Ivanova, O., Popovych, I., & Estay Sepulveda, J. G. (2022). Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*, 29, 88–106. <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/435>
- Burns, R. C., & Kaufman, S. H. (1972). *Action, Styles, And Symbols In Kinetic Family Drawings Kfd (1st ed.)*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203765531>
- Degotardi, S., Sweller, N., & Pearson, E. (2013). Why relationships matter: parent and early childhood teacher perspectives about the provisions afforded by young children's relationships. *International Journal of Early Years Education*, 21, 4–21. <https://doi.org/10.1080/09669760.2013.771325>
- Deininger, W. T. (1974). *Dimensions of a New Identity: The 1973 Jefferson Lectures in the Humanities*. Erikson, Erik H.: New York: W. W. Norton & Co., 125 pp., Publication Date: May 20, 1974. *History: Reviews of New Books*, 2(9), 222. <https://doi.org/10.1080/03612759.1974.9946487>
- Denisenkova, N. S., & Taruntaev, P. I. (2023). The Relationship between Parent-Child Relationships and the Use of Digital Devices by Older Preschoolers. *Social Psychology and Society*, 14(3), 31–45. <https://doi.org/10.17759/sps.2023140303>
- Erikson, E. H. (1974). *Dimensions of a New Identity. Jefferson Lectures in the Humanities*. New York: W. W. Norton & Company. URL: <https://www.proquest.com/docview/894191990?source=Scholarly%20Journals>
- Cabrera-Perona, V., Moriano, J. A., Lloret-Irles, D., González-Galnares, I., & Ordoñez, A. (2024). Development and validation of the EFFAM Scale (Family Functioning Scale-Madrid). *Journal of Child and Family Studies*, 33(1), 129–140. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02719-5>
- Huang, H. (2023). The Exploration and Practice of Blended Learning for “Preschool Child Development Psychology” Course, 2023 *IEEE*

Список використаних джерел

- Arimoto A., Tadaka E. Association of parental self-efficacy with loneliness, isolation and community commitment in mothers with infant children in Japan: a cross-sectional study. *BMJ Open*. 2023. Vol. 13. e075059. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-075059>
- Blynova O., Derevianko S., Ivanova O., Popovych I., Estay Sepulveda J. G. Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*. 2022. Vol. 29. P. 88–106. <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/435>
- Burns R. C., Kaufman S. H. *Action, Styles, And Symbols In Kinetic Family Drawings Kfd (1st ed.)*. Routledge. 1972. 320 p. <https://doi.org/10.4324/9780203765531>
- Degotardi S., Sweller N., Pearson E. Why relationships matter: parent and early childhood teacher perspectives about the provisions afforded by young children's relationships. *International Journal of Early Years Education*. 2013. Vol. 21. P. 4–21. <https://doi.org/10.1080/09669760.2013.771325>
- Deininger W. T. *Dimensions of a New Identity: The 1973 Jefferson Lectures in the Humanities*. Erikson, Erik H.: New York: W. W. Norton & Co., 125 pp., Publication Date: May 20, 1974. *History: Reviews of New Books*. 1974. Vol. 2(9). P. 222. <https://doi.org/10.1080/03612759.1974.9946487>
- Denisenkova N. S., Taruntaev P. I. The Relationship between Parent-Child Relationships and the Use of Digital Devices by Older Preschoolers. *Social Psychology and Society*. 2023. Vol. 14(3). P. 31–45. <https://doi.org/10.17759/sps.2023140303>
- Erikson E. H. *Dimensions of a New Identity. Jefferson Lectures in the Humanities*. New York: W. W. Norton & Company. 1974. 125 p. URL: <https://www.proquest.com/docview/894191990?source=Scholarly%20Journals>
- Cabrera-Perona V., Moriano J. A., Lloret-Irles D., González-Galnares I., Ordoñez A. Development and validation of the EFFAM Scale (Family Functioning Scale-Madrid). *Journal of Child and Family Studies*. 2024. Vol. 33(1). P. 129–140. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02719-5>
- Huang H. The Exploration and Practice of Blended Learning for “Preschool Child Development Psychology” Course, 2023 *IEEE*

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

- 12th International Conference on Educational and Information Technology (ICEIT), Chongqing, China, 73–77. <https://doi.org/10.1109/ICEIT57125.2023.10107846>
- Kovalenko, A. (2019). Interpersonal Relations of Older Preschool-Age Children who are in the Institutional Care. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*, 1(10), 47–56. <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v1i9.465>
- Kurova, A., Popovych, I., Hrys, A., Koval, I., Pavliuk, M., Polishchuk, S., & Kolly-Shamne, A. (2023). Dispositional optimistic and pessimistic mental states of young athletes: gender differentiation. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(4), 857–867. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04109>
- Lee, I.-S., & Jeon, J.-H. (2024). Factors influencing children's emotional and behavioral problems perceived by North Korean refugee mothers: a descriptive study. *Child Health Nursing Research*, 30(2), 129–141. <https://doi.org/10.4094/chnr.2024.011>
- Lee, K., & Walsh, D. J. (2024). Teaching children at-risk: An American preschool teacher's folk psychology and folk pedagogy. *Journal of Early Childhood Research*, 2(3), 229–246. <https://doi.org/10.1177/1476718X04046647>
- Olson, D. H., Portner, J., & Lavee, Y. (1985). "Faces III": Family Adaptability & Cohesion Evaluation Scales, Family Social Science. St. Paul: University of Minnesota. URL: <https://eurofamnet.eu/toolbox/tools/family-adaptability-and-cohesion-evaluation-scales>
- Ouyang, X., Zhang, X., Zhang, Q., Gong, X., & Zhang, R. (2024). Preschool children's screen time during the COVID-19 pandemic: associations with family characteristics and children's anxiety/withdrawal and approaches to learning. *Current Psychology*, 43, 18659–18673. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04783-y>
- Place, M, Hulsmeier, J, Brownrigg, A, & Soulsby, A. (2005). The Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES): an instrument worthy of rehabilitation? *Psychiatric Bulletin*, 29(6), 215–218. <https://doi.org/10.1192/pb.29.6.215>
- Pomytkina, L., Moroz, R., Kovalchuk, O., & Pomytkin, E. (2021). Psychological predictors of formation and development of personal identity of older preschool children. *MATEC Web of Conferences*, 342, 11001. <https://doi.org/10.1051/matecconf/202134211001>
- Popovych, I. S., & Blynova, O. Ye. (2019). The 12th International Conference on Educational and Information Technology (ICEIT), Chongqing, China. 2023. pp. 73–77. <https://doi.org/10.1109/ICEIT57125.2023.10107846>
- Kovalenko A. Interpersonal Relations of Older Preschool-Age Children who are in the Institutional Care. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*. 2019. Vol. 1(10). P. 47–56. <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v1i9.465>
- Kurova A., Popovych I., Hrys A., Koval I., Pavliuk M., Polishchuk S., Kolly-Shamne A. Dispositional optimistic and pessimistic mental states of young athletes: gender differentiation. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(4). P. 857–867. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04109>
- Lee I.-S., Jeon J.-H. Factors influencing children's emotional and behavioral problems perceived by North Korean refugee mothers: a descriptive study. *Child Health Nursing Research*. 2024. Vol. 30(2). P. 129–141. <https://doi.org/10.4094/chnr.2024.011>
- Lee K., Walsh D. J. Teaching children at-risk: An American preschool teacher's folk psychology and folk pedagogy. *Journal of Early Childhood Research*. 2004. Vol. 2(3). P. 229–246. <https://doi.org/10.1177/1476718X04046647>
- Olson D. H., Portner J., Lavee Y. "Faces III": Family Adaptability & Cohesion Evaluation Scales, Family Social Science. St. Paul: University of Minnesota. 1985. URL: <https://eurofamnet.eu/toolbox/tools/family-adaptability-and-cohesion-evaluation-scales>
- Ouyang X., Zhang X., Zhang Q., Gong X., Zhang R. Preschool children's screen time during the COVID-19 pandemic: associations with family characteristics and children's anxiety/withdrawal and approaches to learning. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 18659–18673. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04783-y>
- Place M, Hulsmeier J, Brownrigg A, Soulsby A. The Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES): an instrument worthy of rehabilitation? *Psychiatric Bulletin*. 2005. Vol. 29(6). P. 215–218. <https://doi.org/10.1192/pb.29.6.215>
- Pomytkina L., Moroz R., Kovalchuk O., Pomytkin E. Psychological predictors of formation and development of personal identity of older preschool children. *MATEC Web of Conferences*. 2021. Vol. 342. P. 11001. <https://doi.org/10.1051/matecconf/202134211001>

- Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*, 55(1), 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych, I., Hudimova, A., Bokhonkova, Yu., Savchuk, O., Hoian, I., & Shevchenko, N. (2023). Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Yaremchuk, N., Yakovleva, S., Kariyev, A., Sadykova, A., & Kulbida, S. (2024). Research on the Types of Future Teachers' Self-Realization Under Conditions of a Digital Educational Environment. *Journal of Education Culture and Society*, 15(1), 435–451. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.435.451>
- Popovych, I., Zavatskyi, V., Tsiuniak, O., Nosov, P., Zinchenko, S., Mateichuk, V., Zavatskyi, Yu., & Blynova, O. (2020). Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1), 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Portnytska, N. (2017). Dytyacho-bat'kivs'ki stosunky yak chynnyk rozvytku zdibnostey: retrospektyvna refleksiya [Parent-Child Relationships as a Factor of Developing Skills: a Retrospective Reflection]. *Aktual'ni problemy psykholohiyi – Topical Problems of Psychology*, VI(13), 145–152. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-6/vipusk-13-2017>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Sau, Thi U. N., & Thuy, Thi V. L. (2023). Actual Status and Factors Affecting the Psychology of School Readiness of 5 to 6-Year-Old Preschool Children in Vietnam. *Journal of Educational and Social Research*, 13(3), 209. <https://doi.org/10.36941/jesr-2023-0070>
- Schaefer, E. S., & Bell, R. Q. (1958). Development of a Parental Attitude Research Instrument. *Child Development*, 29(3), 339–361. <https://doi.org/10.2307/1126348>
- Semenov, O., Yaremchuk, N., Vitiuk, V., Kashubiak, org/10.1051/mateconf/202134211001
- Popovych I. S., Blynova O. Ye. The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*. 2019. Vol. 55(1). P. 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14(2). P. 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Yaremchuk, N., Yakovleva, S., Kariyev, A., Sadykova, A., & Kulbida, S. (2024). Research on the Types of Future Teachers' Self-Realization Under Conditions of a Digital Educational Environment. *Journal of Education Culture and Society*, 15(1), 435–451. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.435.451>
- Popovych I., Zavatskyi V., Tsiuniak O., Nosov P., Zinchenko S., Mateichuk V., Zavatskyi Yu., Blynova O. Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol. 20(1). P. 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Портницька Н. Дитячо-батьківські стосунки як чинник розвитку здібностей: ретроспективна рефлексія. *Актуальні проблеми психології*. 2017. Т. VI. Вип. 13. С. 145–152. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-6/vipusk-13-2017>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Sau Thi U. N., Thuy Thi V. L. Actual Status and Factors Affecting the Psychology of School Readiness of 5 to 6-Year-Old Preschool Children in Vietnam. *Journal of Educational and Social Research*. 2023. Vol. 13(3). P. 209. <https://doi.org/10.36941/jesr-2023-0070>
- Schaefer E. S., Bell R. Q. Development of a Parental Attitude Research Instrument. *Child Development*. 1958. Vol. 29(3). P. 339–361.

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

- I., Lukashov, O., & Soroka, O. (2024). Impact of digital educational environment on the emotional intelligence of future primary school teachers: a comparative research. *Amazonia Investiga*, 13(76), 217–227. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.17>
- Shin, N., Vaughn, B. E., Akers, V., Kim, M., Stevens, S., Krzysik, L., Coppola, G., Bost, K. K., McBride, B. A., & Korth, B. (2011). Are happy children socially successful? Testing a central premise of positive psychology in a sample of preschool children. *The Journal of Positive Psychology*, 6(5), 355–367. <https://doi.org/10.1080/17439760.2011.584549>
- Shoshani, A., & Slone, M. (2017). Positive Education for Young Children: Effects of a Positive Psychology Intervention for Preschool Children on Subjective Well Being and Learning Behaviors. *Frontiers Psychology*, 8, 1866. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01866>
- Smith-Longee, A., Johnson, S., Aubert, A. M. et al. (2024). The early educational environment at five years of age in a European cohort of children born very preterm: challenges and opportunities for research. *BMC Pediatrics*, 24, 369. <https://doi.org/10.1186/s12887-024-04792-1>
- Torres, M. M., Domitrovich, C. E., & Bierman, K. L. (2015). Preschool Interpersonal Relationships Predict Kindergarten Achievement: Mediated by Gains in Emotion Knowledge. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 39, 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2015.04.008>
- Trubavina, I. M., & Buhaiets N. A. (2001). Metody vvychennya sim'yi [Methods for Studying the Family]. Kyiv: USCSSY. URL: https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
- Yablonska, T. M. (2016). Dytyacho-bat'kivs'ki vzayemnyy yak chynnyk rozvytku identychnosti dytyny [Parent-Child Relationships as a Factor of a Child's Identity Development]. Aktual'ni problemy psykhohohiyi. Zahal'na psykhohohiya. Istorychna psykhohohiya – Topical Problems of Psychology. *General Psychology. Historical Psychology*, 9(9), 589–598. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-9/vipusk-9-2016-t9-u>
- Zhang, N., Cheng, F., Wu, X., & Wang, Y. (2023). Mothers' negative expressivity and children's emotion dysregulation: Mediating effect of discipline. *Children and Youth Services Review*, 155, 107158. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107158>
- <https://doi.org/10.2307/1126348>
- Semenov O., Yaremchuk N., Vitiuk V., Kashubiak I., Lukashov O., Soroka O. Impact of digital educational environment on the emotional intelligence of future primary school teachers: a comparative research. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13(76). P. 217–227. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.17>
- Shin N., Vaughn B. E., Akers V., Kim M., Stevens S., Krzysik L., Coppola G., Bost K. K., McBride B. A., Korth B. Are happy children socially successful? Testing a central premise of positive psychology in a sample of preschool children. *The Journal of Positive Psychology*. 2011. Vol. 6(5). P. 355–367. <https://doi.org/10.1080/17439760.2011.584549>
- Shoshani A., Slone M. Positive Education for Young Children: Effects of a Positive Psychology Intervention for Preschool Children on Subjective Well Being and Learning Behaviors. *Frontiers Psychology*. 2017. Vol. 8. P. 1866. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01866>
- Smith-Longee A., Johnson S., Aubert A. M. et al. The early educational environment at five years of age in a European cohort of children born very preterm: challenges and opportunities for research. *BMC Pediatrics*. 2024. Vol. 24. P. 369. <https://doi.org/10.1186/s12887-024-04792-1>
- Torres M. M., Domitrovich C. E., Bierman K. L. Preschool Interpersonal Relationships Predict Kindergarten Achievement: Mediated by Gains in Emotion Knowledge. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2015. Vol. 39. P. 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2015.04.008>
- Трубавіна І. М., Бугаєць Н. А. Методи вивчення сім'ї. Київ: УДЦССМ. 2001. 68 с. URL: https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
- Яблонська Т. М. Дитячо-батьківські взаємини як чинник розвитку ідентичності дитини. Актуальні проблеми психології. Загальна психологія. Історична психологія. 2016. Т. 9. Вип. 9. С. 589–598. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-9/vipusk-9-2016-t9-u>
- Zhang N., Cheng F., Wu X., Wang Y. Mothers' negative expressivity and children's emotion dysregulation: Mediating effect of discipline. *Children and Youth Services Review*. 2023. Vol. 155. P. 107158. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107158>